

O usmerjenosti revije v letu 1984

Delovanje revije je dvakrat javno: najprej z vsem tistim, kar v njenih številkah sproti izhaja in je vsak trenutek dostopno sleherni kritični presoji javnosti in posameznika (drugačnega življenja revije ne poznajo), nato še po »uradni« potji, z »javnim« poročilom o delu, z razčlemba koncepta, ki ga revija uveljavlja ali želi uveljaviti. Tako objavljamo na tem mestu kratke teze, ki jih je glavni in odgovorni urednik pripravil za Kulturno skupnost Slovenije (financerja revije) in so bile hkrati osnova za razpravo o štirih osrednjih slovenskih kulturnih revijah (Dialogi, Nova revija, Problemi, Sodobnost) 21. 12. 83 na Svetu za kulturno pri RK SZDL; še prej pa sta o njih razpravljala in se o njih izrekla uredniški svet in uredniški odbor.

KULTURNA SKUPNOST SLOVENIJE

Diferenciacija literarnih revij (ali vsaj nekaterih med njimi, Sodobnost, Nova revija, Dialogi) v določenem smislu tudi vsebinsko in idejno osmišlja doseganje usmerjenost Sodobnosti, pri čemer gre poudariti vsaj nekaj značilnosti:

1. ustanoviteljica, uredniški svet in uredniški odbor so mnenja, da je revija dolžna in sposobna ohraniti in spoštovati kontinuiteto (letos zaključuje svoj 31. letnik), ki jo gre razumeti dobesedno; kontinuiteta v prizadevanjih po sintezi nacionalne kulture, kulturnopolitične misli in še posebej literature,

2. ta temeljna pozicija terja od revije, da ostaja tudi v prihodnje zunaj ožjih (bolj ali manj zaprtih) grupacij, saj se njen notranji pluralizem ves čas potrjuje navzven in navznoter,

3. revija ne teži po ekskluzivnosti: zaveda se, da je samo del slovenske revialistike in si zato v tem okviru prizadeva biti kar najbolj plodno komplementarna, čeprav s *svojo* fiziognomijo,

4. uredniški odbor ter glavni in odgovorni urednik sta trdno prepričana, in iz tega izvajata svojo uredniško politiko, da je tudi v današnji družbi kultura najmanj toliko potrebna kot v preteklosti, da je treba ohraniti dostojanstvo njenega nastopanja in presojanja ter da ima dolžnost in pravico izrekati se o vseh bistvenih vprašanjih naše nacionalne in družbene biti,

5. Sodobnost hoče in mora ostati kritična, vendar pa tudi odgovorna, toda odgovorna predvsem svoji zavezanosti narodni in družbeni svobodi, znotraj katere se je treba nepretrgoma bojevati za eksistencialno in delovno integriteto naroda in posameznika; pa tudi za nedvoumno moralnost naše družbe, ki pri svojem vsiljenem ali neizbežnem pragmatizmu marsikdaj in v marsičem ni takšna, kot jo uradno označujemo: samoupravna in socialistična;

6. poleg teh temeljnih premis, ki Sodobnost določajo kot *slovensko* revijo, so nič manj pomembne tiste postavke, ki revijo vzdržujejo v širšem jugoslovanskem in evropskem umetniškem, kulturnem in mišljenjskem kontekstu; zato je navzočnost avtorjev iz drugih republik in iz tujine normalen

pojav, sestavni del uredniškega koncepta. Sodobnost bo tudi v prihodnje objavljala njihove prispevke tako posamezno, kadar so vsebinsko ali kako drugače upravičeni, kot v širših nacionalnih pregledih. Takšna praksa je pomembna tudi zato, ker nam mnoge revije doma in v tujini vračajo takšno pozornost z objavo slovenskih avtorjev, v določenih primerih gre pa celo za dogovorjeno, recipročno objavo, s čimer revija opravlja del mednarodne kulturne izmenjave, ki je ne zmorejo ne strokovna društva ne posebne komisije ne meddržavne konvencije. Nekaj takšnih izmenjav je predvidenih tudi za leto 1984: dogovorjena je že z Madžari in Italijani, dogovarjamo se s Španci in Švedi,

7. tudi v letu 1984 bo Sodobnost, tako kot že letos, posebno pozornost posvečala ponovnemu preverjanju naše literarne preteklosti in polpreteklosti; strokovnost in kritičnost na tem področju je ne samo pomembna, temveč že nujna,

8. dovolj prostora bomo namenjali neposrednim pričevanjem uglednih avtorjev (Intervjuji Sodobnosti), pričevanjem, ki niso nikoli brez vrednostnega ocenjevanja,

9. čeprav je revija predvsem literarna, se bo trudila, da bi ohranila vsaj najnujnejše vezi z drugimi področji, predvsem z gledališčem, deloma pa tudi s filmom in likovno umetnostjo,

10. večino vzemirljivih tem in problematike pa bo navrgel čas, saj se je že letos dogajalo in zgodilo marsikaj nepredvidljivega, čemur se je revija skušala sproti odzivati. Tako bo ravnala tudi v letu 1984.

ZAPIS S SKUPNE SEJE

Uredniški svet in uredniški odbor Sodobnosti sta na skupni seji (12. 12. 1983) obravnavala poročilo glavnega in odgovornega urednika in predlog tez za razpravo na seji Sveta za kulturo pri RK SZDL ter jih v tu objavljeni obliki soglasno sprejela. Razpravljalci so menili, da predložene teze v glavnem povzemajo dosedanjo prakso revije, zato jih tudi kaže sprejeti kot osnovo za njeno delovanje v prihodnje. K poglavitnim vprašanjem, s katerimi se je Sodobnost še posebej ukvarjala v letu 1983, se bo treba vračati tudi v letu 1984, kajti razprava, ki poteka v reviji, se nujno povezuje z razvojem, zorenjem (pa tudi z zapleti) teh vprašanj, k novim razmišljanjem in opredelitvam pa spodbujajo avtorje teh razprav tudi pisci v drugih glasilih, še posebej v drugih revijah za kulturo in družbena vprašanja, ki se prav tako ukvarjajo z istimi ali podobnimi dilemami naše družbe in časa, čeprav, kar je povsem razumljivo, pogosto iz drugačnega zornega kota in z drugačnimi poudarki. Svet in uredniški odbor Sodobnosti ugotavljata, da se v slovenski revialistiki uveljavlja ploden pluralizem, smeri razmišljanja in poti iskanj se čedalje bolj razhajajo, kar je mogoče razumeti kot ustvarjalno diferenciacijo, hkrati pa je vse več problemov, ki so predmet skupne raziskave. Tudi znotraj same Sodobnosti je opaziti, so menili razpravljalci, izrazit pluralizem ne samo v smislu možnosti literarnega izraza, temveč tudi v obravnavi tistih vprašanj, za katere posamezni avtorji menijo, da so temeljnega pomena za naš čas in družbo, za slovenski narod in njegovo kulturo. Zaradi takšne usmeritve, ki se v delovanju revije sproti potrjuje, ni med sodelavci Sodobnosti čutiti nobene potrebe po notranji diferenciaciji

ali tesnejšem povezovanju v skupine. Ustaljeni uredniški koncept ne ogroža piščeve individualnosti, nasprotno: spodbuja jo in, ko je potrebno, štiti pred ogroženostjo »od zunaj«, če je mogoče tako opredeliti nekatera nerazumevanja in svarila pomembnih posameznikov iz »širše« javnosti.

Prav takšni usmeritvi naj bi revija ostala zvesta tudi v prihodnje: omogočala naj bi kar najširšo možnost slovenskim intelektualcem, ne samo pisateljem, da se izrazijo o stvareh, ki so pomembne in so naša skupna zadeva. Tako bo nujno še naprej razpravljati o narodu, njegovem obstoju danes in jutri, o njegovi integriteti znotraj jugoslovanske skupnosti, ki v svoji soodvisnosti, tudi konfliktni, ustvarja stanja in ponuja rešitve, ki jih zmerom ni mogoče sprejeti brez kritičnega razmisleka, včasih pa jih je treba, kot se je pokazalo lani ob skupnih jedrih, tudi odločno zavreči. Vsaj ko gre za temeljna vprašanja družbe in naroda, je treba tudi opredelitve v reviji presojati z vidika današnje odgovornosti za jutrišnjo usodo, z drugimi besedami: ničemur se ne smemo izogniti, kar bi se lahko jutri pokazalo, da je bila naša današnja dolžnost. Narodna, družbena, etična, kulturna. V tem neapriornem sprejemanju problematike, ki nam jo ponuja in vsiljuje življenje, gre tudi za neke vrste kontinuiteto duha, za ohranjanje zgodovinskega spomina, za odgovornost pred vsem, kar se nam kaže kot resnično življenje, kajti brez tega ni zaupanja med rodovi, ni kontinuitete zaupanja med njimi, tistega globljega, recimo, kar etičnega prepričanja, da nismo samo egoistični otroci svojega trenutka, ampak enako trdno in odgovorno zavezani tako preteklosti kot prihodnosti. Ne samo kolikor je možnost, ampak z vsemi močmi se je treba odzivati na stiske sedanjega časa, ki resnično niso majhne, nas pa zanesljivo usodno opredeljujejo, ne nazadnje tudi z vidika kontinuitete duha, o čemer se še zmerom, kot je menila razprava, premalo sprašujemo.

Ob takem videnju stvari seveda tudi literature ni mogoče razumeti kot področje, ki je samo sebi zadostno, zato je ustvarjalen stik s temami in dejavnostmi zunaj ožjega sveta literature nujen in ga je zato treba še bolj razširiti in poglobiti. Gre za prizadevanje, kako bi ustvarili prostor, v katerem delujemo in živimo, kar najbolj čist, jasen in pregleden.

Revija bo lahko storila veliko, če bo s svojim delovanjem karkoli storila za višjo raven komunikacije med politiko in množicami, ki zdaj ni niti najbolj živahna niti posebno spodbudna, predvsem ne dovolj zavezujoča v smeri prisluškovanja glasu množice, ki je v določenih trenutkih lahko tudi »samo« glas pisateljev, vendar o stvareh, ki so narodna ali družbena zadeva. Krepiti je treba prepričanje, da fetišizacija industrije v ožjem in ekonomizmu v širšem smislu ni zveličavna pot iz vseh naših stisk in da brez tehtnejše, osveščene vloge kulture in znanosti ni mogoče vzdržati koraka ne s svetom ne s časom, tudi na ožjem področju industrijskega razvoja ne, kot ni brez kulture in znanosti možna nobena prava ekonomija, ne narodna ne državna. Prav sedanje gospodarske in družbene zagate nas, če nič drugega, silijo tudi v to smer razmišljanja in ga postavljajo med pomembne naloge uredniške politike v prihodnjih številkah.

Nevarnost provincializma v novih razmerah oziroma postopne, tihe provincializacije našega slovenskega prostora je prav v zadnjem času postala realnost, pred katero ne gre zatiskati oči, tudi je ne gre spregledati zaradi skrbi, ki nam jih povzroča zagatnost gospodarskega položaja. Zato je boj za odprt prostor in hkrati z njim (naša specifična in usoda) vztrajanje na že sprejetem, a zdaj ogroženem konceptu o enotnem slovenskem kulturnem

(duhovnem) prostoru, naša občanska in moralna dolžnost. Hkrati s tem pa se je treba z enako odločnostjo upreti vsem ozkostim, ki se pod različnimi gesli skušajo uveljaviti znotraj tega prostora. Tudi občutek te nevarnosti je že doslej okrepil prizadevnost domala vseh, ki so o tej temi pisali, saj postaja vse bolj očito, da je vse manj tég, ki so zgolj predmet razmišljanja »kot takega«, saj so zmerom bolj stvari, ki so že in postajajo vse bolj zaresne. Zato jih bomo skušali v svojih razpravah, razmišljanjih, kritiki, glosah še bolj poglobiti, razčleniti, analitično oceniti. To velja tako za literaturo kot posebno področje kot za družbo, ki je naš skupen prostor. Namreč: to povojno obdobje nas je že dodobra izučilo, da nas zamolčevanje neprijetnih resnic časa in ljudi nikamor ne pripelje, z ničimer nam ne prizanese, vse zamolčano, spregledano, prezrto prej ali slej izbruhne na dan in skoraj praviloma, prav zato, ker se je razraslo v nas kot travma, v deformirani obliki, ki nas potem po nepotrebnem ločuje, vznemirja in žene v medsebojna obračunavanja. Ne samo intelektualna, tudi politična. Politična z neprijetnim priokusom, da je to nevaren izziv strastem, ki ne znajo ostati, ko se sproščajo, ne pravična ne humana . . .

Teh in podobnih misli se je dotaknila razprava na skupni seji sveta in uredništva Sodobnosti; v tem okviru (vključno s tezami) se bodo gibala tudi prizadevanja uredništva v XXXII. letniku, v katerega s to številko pravkar stopamo. Ne s pretiranim optimizmom, pa vendar, tako se nam zdi, z dovolj ustvarjalne volje in ne brez izkušenj.

Urednik

Sporočilo bralcem in naročnikom

Dokler bo nemogoče še mogoče, bomo storili vse, da ne bi tudi naročnina in cena posamezne številke rasli tako vrtoglavo kot vse drugo v naši svobodni menjavi dela, zato vas tokrat še poskušamo razveseliti s samo simbolično usklajenimi številkami: **v letu 1984 bo celoletna naročnina Sodobnosti 500 din (12 števil), posamezna številka v prosti prodaji pa 50 din.** Hvala za razumevanje.